

İNKLÜZİV TƏHSİL ZAMANIN TƏLƏBİDİR

ŞƏFA KAZIMOVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

sheyvazli87@gmail.com

Açar sözlər: təhsil, inklüziv təhsil, sağlamlıq, xüsusi qayğı, təhsilin məzmunu, yenilik

Dünya inkişaf etdikcə, yeni pedaqoji tendensiyalar yarandıqca, təhsilin mahiyyəti və ona yönələn baxışlar da dəyişir və yenilənir. Əgər XX əsrin əvvəllərində mövcud olan təhsillə, indiki təhsil sistemini müqayisə etsək, görərik ki, təhsilin nəinki məzmunu, mahiyyəti yenilənmiş, təhsilin ehtiva etdiyi dəyərlər sistemi də dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Hər dövrün özünəməxsus təhsil şüarı olmuşdur. Müasir dövrün təhsil tendensiyalarına nəzər salsaq, ən önəmli şüarın “təhsil hamı üçündür” olduğunu müşahidə edərik.

Buradan maraqlı sual yarana bilər? İndiyə qədər təhsil hamı üçün deyildimi?! Yanaşmaları gözdən keçirərkən müşahidə edirik ki, təhsilin özünün nə olması və onun gerçək mahiyyəti barədə hələ də alim və pedaqoqlar arasında fikir fərqliliyi mövcuddur. Azərbaycan Respublikasının “Təhsil Qanunu”nda göstərilir ki, dilindən, dinindən, irqindən, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün insanların təhsil almaq hüququ vardır.

İstənilən halda bütün insanlar təhsilə cəlb olunur. Lakin bu cəlb olunmanın öz mahiyyətində də bəzi xüsusiləşdirmələr əlbəttə ki, mövcuddur. Azərbaycanda xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar üçün təhsil müəssisələri mövcuddur və bu təhsil müəssisələrində məhz sağlamlıq imkanları məhdud şagirdlərə uyğun təhsil məzmunu tətbiq olunmaqdadır. Ümumi şəkildə dəyərləndirəcək olsaq, deyə bilərik ki, xüsusi təhsil müəssisələrinin mövcud olması üstünlükdür. Adi təhsil müəssisələrinin təhsil proqramlarını və standartlarını təhlil edərkən onların bir

çoxunun sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün çətinlik törədəcəyini söyləmə çətin olmur. Xüsusi təhsil müəssisəsi və ya ümumi təhsil müəssisəsi olmasında asılı olmayaraq təhsil ocaqlarının mövcudluğu mühüm dəyərdir. Burada əsas məqsəd ondan ibarətdir ki, bütün uşaqlar təhsilə cəlb olunsun.

İnküziv təhsil zamanın tələbidir. Təhsilin məzmununa və mahiyyətinə yenidən nəzər salmaq və standartlar üçün alternativlər yaratmaq zəruriyyətə çevrilir. Ümumiyyətlə, əksər ölkələrdə əsas kurikulumlarla yanaşı, alternativ kurikulumlar da yaradılır və təlimdə müəyyən çətinlikləri olan, eləcə də istedadlı şagirdlər həmin kurikulumlar əsasında təhsil alırlar. Təhsilin inklüzivləşməsi də bunu tələb edir. Yalnız bir qrup standartlar toplusu ilə təhsildə mükəmməl nəticələr əldə etmək mümkün deyil. Xüsusilə çoxsaylı insan şəxsiyyətlərinin və müxtəlifliklərin olduğunu nəzərə alsaq, qəbul edilmiş standartların kafi olmadığını deyə bilərik. Bundan başqa, yazılmış və dövlət tərəfindən qəbul edilmiş standartların əksəriyyəti orta ağırlıq səviyyəsinə malikdir. Doğrudur, qiymətləndirmə meyarlarını, alət və vasitələrini işləməklə bu prosesi qismən tənzimləmək mümkündür. Lakin bu proses hər zaman uğurla nəticələnməyə bilər.

2004-cü ildən etibarən təhsilin inklüzivləşməsinə göstərilən dövlət qayğısı sübut edir ki, təhsilin məzmunu bir daha gözdən keçirilməlidir. Təhsil müəssisələrində lazımi şərait yaradılmalı və hamının təhsil alması üçün hər kəs səfərbər olmalıdır. Təhsilin inklüzivləşməsi cəmiyyət fərdlərinin daha da sosiallaşmasına və hər bir fərdin öz layiq olduğu dəyəri tapmasına kömək edəcəkdir. Bəzən sağlamlığında müəyyən məhdudiyyətlər olan şəxslər lazımınca sosiallaşma bilmədiklərinə görə onların istedadları görünür. Hazırda cəmiyyət fərdləri arasında minlərlə belə insan var ki, onlar sağlamlıq cəhətdən müəyyən məhdudiyyətləri olsa belə, öz istedadları ilə yetərincə məşhurdurlar. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şəxslərin cəmiyyətə inteqrasiyası, onların sosiallaşması digər şəxslər üçün də müsbət stimula malik olur. Bu baxımdan təhsilin inklüzivləşməsinə, bütün fərdlərin bir arada, heç bir ayrı-seçkilik və fərq qoyulmadan təhsilini davam etdirməsinə ciddi ehtiyac vardır.

Ədəbiyyat

1. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. http://www.e-qanun.az/alpdata/framework/data/18/c_f_18343.htm
2. Martyn R., Lani F. Effective Inclusive Schools: a study in two countries. Published online: 04 Jun 2009 Pg. 71-85 <https://doi.org/10.1080/0305764960260106>